

Bölüm 5

KÖY VE KENT SOSYOLOJİSİ BAĞLAMINDA MEHMET ALİ ŞEVKİ SEVÜNDÜK'TE MEMLEKET

Berna FİLDİŞ¹

GİRİŞ: HAYATI VE SOSYOLOJİK FAALİYETLERİ

Mehmet Ali Şevki Sevündük, 1882 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk öğrenimini Yusuf Efendi İptidai Mektebi ve Mekteb-i Osmani Hususi Rüştüyesi'nde; orta öğrenimini Dersaadet İdadi Mülkisinde; yüksek öğrenimini 1907'de bitirdiği Hukuk Mektebinde yapmıştır (Avcı, 2008: 332). 1910'dan itibaren aralarında Mühendis Mektebi, Çamlıca Kız Orta Mektebi, Kadıköy Erkek Mektebi, Vefa Lisesi'nin de bulunduğu pek çok okulda hitabet, tarih, coğrafya branşlarında öğretmenlik ve müdür muavinliği, müdürlük görevlerinde bulunmuştur. Sağlık problemleri² nedeniyle hayatının olağan akışı uzun denilebilecek aralarla kesintiye uğrayan Sevündük'ün eğitimci kimliği üzerinden eriştiği en önemli aşama, 1938-1940 arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Tecrübi Sosyoloji dersleri vermesidir.

Sevündük'ün sosyoloji disiplini ile kurduğu ilişki üniversitede verdiği derslerle başlamamıştır. 1908 yılında meşrutiyetin tekrar ilan edilmesi üzerine ülkeye dönen Prens Sabahattin'i karşılayanlar arasında kendisinin de olduğu bilinmektedir (Avcı, 2008: 332). Aynı yıl, Prens'in siyasi temsiliyeti ve sosyolojik söyleminin toplamı olan Meslek-i İctimai'si doğrultusunda bilimsel ve kültürel faaliyetlerde bulunan Nesl-i Cedid Kulübü'nün kurucuları arasında yer almıştır. Nesl-i Cedidciler, İttihad ve Terakki Cemiyeti (İTC)'nin gittikçe güçlendiği bu dönemde kaleme aldıkları gazete-dergi yazıları, hazırladıkları broşürler, yaptıkları çevirilerle Prens Sabahattin'in etkisini koruma gayretinde olmuşlardır. Faaliyetlerine 1911'de ara veren kulüp bir daha açılmamış ancak Sevündük'ün Meslek-i İctimai'ye ve Meslek-i İctimai'nin dayandığı Science Sociale ekolüne bağlılığı, dolayısıyla sosyolojiye olan ilgisi artarak devam etmiştir. Nitekim I. Dünya Savaşı sonrası İTC'nin iktidardan uzaklaşması üzerine, benimsediği fikirlerin kitleler

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, bernafildis@bartin.edu.tr

² 1920'li yıllardan itibaren Mehmet Ali Şevki Sevündük dönem dönem şizofreni atakları geçirmiştir.

Sevündük memleketi tanıma hareketini yeterli nitelik ve nicelikte monografi yapamadığı için tamamlayamamıştır. Ancak sosyolojik üretimiyle kendisinden sonra gelen kuşaklara ilham vermiştir. 1930'lar boyunca yaptığı köy ve kent çalışmalarını da bu çerçevede kavramak gerekir. Türkiye'de köy ve kent sosyolojisinin görünürlük kazanması 1940'lı yıllardan itibaren gerçekleşmiştir. Dolayısıyla her iki mekâna dair 'erken dönem' çalışmalarıyla Sevündük, köy ve kent sosyolojisinin temellerini atan isimlerden biri olmuştur.

KAYNAKLAR

- Agache, A. (1935a). Bir Tatbiki Sosyoloji Numunesi: Üurbanizm 1. *Siyasi İlimler Mecmuası*, 47, 9-13.
- Agache, A. (1935b). Bir Tatbiki Sosyoloji Numunesi: Üurbanizm 2. *Siyasi İlimler Mecmuası*, 53, 1-11.
- Akyurt M. A. & Yaman, Ö. M. (2012). Türkiye'de Kent Sosyolojisi Çalışmaları. Köksal Alver (Ed.), *Kent Sosyolojisi* içinde (179-204). Ankara: Hece Yayınları.
- Avcı, N. (2008). Mehmet Ali Şevki (Sevündük). M. Çağatay Özdemir (Ed.), *Türkiye'de Sosyoloji (İsimler-Eserler) I* içinde (331-357). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Coşkun, İ. (1991). Sosyoloji Bölümünün Tarihine Dair. İsmail Coşkun (Ed.), 75. *Yılında Türkiye'de Sosyoloji* içinde (13-23). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Ertürk, R. (1997). *Türk Sosyolojisinde ve Cumhuriyet Döneminde Köy Tartışmaları*. Ankara: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2015). *Türk Sosyoloji Tarihi III - Yeni Türkiye'de Sosyolojinin Düşünsel ve Kurumsal Temelleri*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Planck, U. (1977). Türkiye'de Köy Sosyolojisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2), 223-240.
- Sağlam, S. (2016a). Türkiye'de Köyle İlgili Uygulama ve Çalışmalar ile Türk Sosyolojisindeki Yansımaları. *Sosyoloji Konferansları*, 53 (2016-1), 221-255.
- Sağlam, S. (2016b). 1923-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Kent ve Kentleşme Olgusu. *Sosyoloji Konferansları*, 53 (2016-1), 257-274.
- Sencer, M. (1996). Mehmet Ali Şevki. Emre Kongar (Ed.), *Türk Toplum Bilimcileri II* içinde (33-67). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sevündük, M. A. Ş. (1934). Beldelerimizin Müstakbel Planları ve Büyük Şehirli Türkiye. *Siyasi İlimler Mecmuası*, 45, 19-26.
- Sevündük, M. A. Ş. (1968). Kütahya'nın Ortakçı Destanı ve Bir Ülke Sorunu. *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (92-104). İstanbul: Elif Yayınları.
- Sevündük, M. A. Ş. (1968). Ülkeyi Tanıma Yolu: Monografik İncelemelere Doğru. *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (137-151). İstanbul: Elif Yayınları.
- Sevündük, M. A. Ş. (1968). Science Sociale (Sosyal Bilim). *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (215-228). İstanbul: Elif Yayınları.
- Sevündük, M. A. Ş. (1968). Deneysel Sosyoloji Monografik Anketi Niçin Kullanır?. *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (243-248). İstanbul: Elif Yayınları.
- Sevündük, M. A. Ş. (1968). İstanbul Köylerinde Yapılan İncelemeden: Köy Otlakçılığı. *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (318-328). İstanbul: Elif Yayınları.

- Sevündük, M. A. Ő. (1968). İstanbul Köylerinde Yapılan İncelemeden: Toplu Bir Köyün Konumu. *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (329-341). İstanbul: Elif Yayınları.
- Sevündük, M. A. Ő. (1968). İstanbul Köylerinde Yapılan İncelemeden: Çiftçi Atölyesinin Şekli. *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (342-349). İstanbul: Elif Yayınları.
- Sevündük, M. A. Ő. (1968). Deneysel Sosyoloji Anketlerinin Yararı. *Osmanlı Tarihinin Sosyal Bilimle Açıklanması* içinde (350-364). İstanbul: Elif Yayınları.
- Sucu, İ. (2014). *Türk Sosyoloji Tarihinde "Sosyal Bilim" Ekolü* (Doktora Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Sucu, İ. (2016). Mehmet Ali Şevki Bey: Türkiye'de 'Sosyal Bilim' Ekolü'nün Temsili. *Sosyologca*, 11-12, 143-159.
- Tekeli, İ. (1998). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması. Yıldız Sey (Ed.), *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* içinde (106-134). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Türkdoğan, O. (2006). *Türkiye'de Köy Sosyolojisi*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Ülken, H. Z. (1998). *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*. (5. Baskı). İstanbul: Ülken Yayınları.